

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
Національної академії наук України

***ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ: ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД
ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ***

Ярослава ВЕРМЕНИЧ

Завідувач відділу
історичної регіоналістики
Інституту історії України НАН України
член-кореспондент НАН України

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

- 1. Домодерний етап (IX – сер. XVIII ст.):** Формування основ, базованих на державній традиції Русі та Галицько-Волинського князівства, а пізніше - на козацькій культурі, яка стала стрижнем національної самосвідомості.
- 2. Культурний етап (кінець XVIII–XIX ст.):** Відродження української мови, спрямоване на утвердження етнічної самобутності.
- 3. Політичний етап (XX ст. – 1991 р.):** Перехід від культурних вимог до політичних та проголошення незалежності у 1991 році.
- 4. Пострадянський етап (1991–2013 рр.):** Інституційне оформлення державної ідентичності, формування культурного поля незалежної України.

ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

- 1. Сучасний етап (з 2014 р.): Формування національної та громадянської ідентичності. Спроби консолідації суспільства на основі ключових маркерів - української мови, історичної пам'яті та державності.**
- 2. Конфлікти ідентичностей як соціокультурні суперечності, що виникають внаслідок зіткнення контрверсійних поглядів.**
- 3. Інформаційно-культурна агресія РФ, яка використовує світоглядні протиріччя для дестабілізації суспільства.**
- 4. Пошук стратегій "балансу і діалогу" на основі європейської політики згуртованості.**

ВІЗІЇ ФОРМУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ

- 1. Інституційно-законодавча**
- 2. Інформаційно-безпекова**
- 3. Мовно-культурна**
- 4. Історико-культурна**
- 5. Науково-освітня**
- 6. Воєнно-патріотична**
- 7. Політико-пам'яттєва**

ІНСТИТУЦІЙНО- ЗАКОНОДАВЧА

1

Діяльність держави, спрямована на утвердження національної та громадянської ідентичності, що закріплена законодавчо ("Стратегія утвердження української національної та громадянської ідентичності"). Як складова національної безпеки базується на нормативно-правовому регулюванні, що визначає цілі, принципи та механізми виховання патріотизму, національної свідомості та громадянської стійкості.

ІНФОРМАЦІЙНО- БЕЗПЕКОВА

2

**Орієнтована на захист
національного інформаційного
простору, протидію
дезінформації, формування
громадянської стійкості до
маніпуляцій, підвищення рівня
медіаграмотності.
Поєднує заходи безпеки з
культурно-освітніми
ініціативами для створення
стійкого суспільства.**

МОВНО- КУЛЬТУРНА

3

Комплексна державна та суспільна діяльність, спрямована на утвердження української мови та культури як основних чинників самоідентифікації особистості.

Сприяє створенню, виробництву та поширенню українськомовного культурного, інформаційного та мистецького продукту.

ІСТОРИКО- КУЛЬТУРНА

4

**Популяризація історії України,
причин та результатів
боротьби українців за
самовизначення та
державотворення.
Створення матеріалів, що
спростовують ворожі наративи
держави-агресора.
Збереження та поширення
інформації про культурні
цінності України.**

НАУКОВО- ОСВІТНЯ

5

**Аналіз етно- та націєгенезу
українства, дослідження
взаємозв'язку між історією,
культурою та
державотворенням.
Генерування концепцій,
спрямованих на усвідомлення
людиною своєї належності до
певної національної,
громадянської чи культурної
спільноти.**

ВОЄННО- ПАТРІОТИЧНА

6

**Комплексна державна політика,
спрямована на виховання
громадян, готових до захисту
незалежності та територіальної
цілісності держави.**

**Популяризація військової історії та
боротьби за незалежність.**

**Актуалізація військової служби та
участь ветеранів у вихованні
молодого покоління.**

ПОЛІТИКО- ПАМ'ЯТТЄВА

7

**Цілеспрямована діяльність
держави щодо структурування
історичної пам'яті та подолання її
конфліктних моделей з метою
вибудови національної свідомості
та консолідаційної ідентичності.**

**Орієнтована на розробку
спеціальних програм та проєктів
реалізації державно-
інституціоналізованої візії
формування ідентичності**

ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЄКТ

■ В контексті пошуку стратегій консолідації суспільства за ініціативи академіка НАН України Валерія Смолія започатковано проєкт, спрямований на комплексне дослідження української ідентичності та осмислення інтегрованої системи ідентифікаційних координат в основі якої перебувають три кластери - історичний простір, історична культура та історична пам'ять

ІСТОРИЧНИЙ ПРОСТІР

ІСТОРИЧНА КУЛЬТУРА

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ

**ФУНДАМЕНТ
НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ**

- **Комплексне дослідження тенденцій просторового розвитку України та формування територіальної ідентичності**
- **Простеження динаміки внутрішніх і зовнішніх змін території**
- **Аналіз кореляції цих змін з подібними явищами, що відбувалися у часі і просторі у світовому масштабі**

1

2

3

**КЛАСТЕР
ПЕРШИЙ**

**ІСТОРИЧНИЙ
ПРОСТІР**

- **Формування образу минулого в контексті артикуляції, інтерпретації та репрезентації історичного досвіду**
- **Аналіз множинних культурних ідентичностей та ментальних відмінностей**
- **Пошук відповідей на виклики, пов'язані із міфологізацією історичної свідомості, маніпулюванням образами минулого і сьогодення**

1

2

3

**КЛАСТЕР
ДРУГИЙ**

**ІСТОРИЧНА
КУЛЬТУРА**

- Спростування міфів щодо неісторичного характеру України та відсутності її в європейському геополітичному просторі
- Конструювання моделей пам'яті та концептуалізація теорій суспільної пам'яті
- Зіставлення пам'яті та історії як синтез когнітивної та практичної площини

1

2

3

**КЛАСТЕР
ТРЕТІЙ**

**ІСТОРИЧНА
ПАМ'ЯТЬ**

КОНСОЛІДАЦІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ

Процес створення стійкої самосвідомості громадян, яка об'єднує суспільство на основі спільності історичного простору, історичної пам'яті та історичної культури, незважаючи на регіональні, етнічні чи мовні відмінності. Консолідаційна модель ідентичності в українському вимірі передбачає репрезентацію національної ідеї як регулятиву її суголосності європейським ідентифікаційним стратегіям та синтези минулого, сучасного і майбутнього, здатної об'єднати суспільство.

МІСІЯ СОЦІОГУМАНІТАРИСТИКИ

Вибудова онтологічного каркасу для генерування консолідаційних парадигм, спрямованих на формування інформаційно-культурної безпеки України, захист національних пріоритетів розвитку та усталення інформаційної культури як чинника забезпечення державного суверенітету.

Конструювання консолідаційного "образу" повоєнної України, ґрунтованому на конструктивному потенціалі багатовимірних європейських ідентичностей.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!